

DİRİLİŞ YILLARI

Mustafa Kirenci

II

■ Belki aldığım eğitimden belki de okuduğum kitapların bende meydana getirdiği dikkatten olsa gerek bir insanı tanımanın sözlerinden çok, zorlu bir seçenek olsa da o insanın davranışlarını anlama ve anlamlandırmakla mümkün olduğunu düşünürüm. Fakültede bir psikoloji hocamız, insanın belki bazı refleksleri dışında anlamsız, öylesine ortaya konmuş hiçbir davranışı olamayacağını söylerdi. Farkında olsun ya da olmasın bir insanın davranışlarını başkaları nezdinde ona giden yolları açan içsel karmaşık bir yapının dışa yansıyan iz-düşümleri mesabesinde görürüm. İnsan her hâliyle yaratışın en aziz mucizelerinden biri. Yaratışın birbirinden enteresan işleri insanlar eliyle gerçekleşiyor. Bu yüzden tek bir insandan başlayarak insanı düşünmek, bize kendimizi bilme yollarını da açan, yaratışa dikkat kesilmemizi sağlayan bir zorunluluk. Bu anlamda Üstat tutum ve davranışlarıyla, insan ilişkileriyle, sözleriyle, belki de yaşayan varlıklar içinde en çok düşündüğüm bir kişi oldu. Çalışma hayatım boyunca tutumum buydu. Bazen nesirlerinden bir cümlesinde, en çok da şiirlerinde ona giden yolları kendi kendime aydınlatarak yürüdüm.

Daha önce “İlk Karşılaşma” kısmında yazmıştım: Düşünce eserlerini okuduğumu şiirlerini sonraya bıraktığımı ve ziyaret gittiğimi. Şöyle demiştim: “*O hem mütefekkir hem de şairdi ben mütefekkir tarafına gitmiştim.*” Çalışma hayatımla birlikte dışardan bilinen bu iki vasfına benim için yenisi eklenmişti: “İnsan Sezai Karakoç”. Beni ona sevk eden kader önce bir mütefekkiri zamanla da bir şairi tanıtmıştı. Muhabbetim eserleriyle başlamış, bu muhabbetin saikiyle bir mütefekkir ve şaire gitmiş orada bir insanla karşılaşmıştım. Çalışma hayatımda yüz yüze geldiğim kişi onca eseri yazan bir insandı. Konuşan, kızan, gülen, öfkelenen, espriler yapan, uzun sükütları olan, rüyalarını anlatan, rüyaları yorumlayan, doktora gitmeyi sevmeyen,

ilacına prospektüsleri okuyarak karar veren, ev yemeklerini özleyen, gıdasına dikkat eden, büfeden alınan yarım ekmek arası dönerin kenarlarındaki yağları tek tek ayıklayıp bir kâğıda sarıp evinin oradaki kedilere götüren, aynı şeyi balığın kılçıkları için de yapan, turuncu ve mor rengi seven, bürodan tam çıkacakken cama yapışmış sineği görüp öbür pencereyi açmamızı isteyip elindeki gazeteyle onu dışarı çıkarmaya çalışan ve olmayınca da “*Seni özgürlüğüne kavuşturmaya çalışıyoruz, camdan canını kurtar sinek.*” diyen, yer yer özeleştiriyen, zekâsına güvenen fakat geçmiş zaman ilişkilerini hatırladığında “*Zekâ sağlığımızın açıklarını kapatmaya yetmiyor.*” diyen, herkesin kendine has zırhları olsa da onunki biraz kavice olan... bir insan.

Onun bütün yaşam pratiklerini sırf bir mütefekkirin, bir şairin yaşam pratikleri olarak da görmek mümkün. Beni ona yönlendiren bu vasıflarını (mütefekkir-şair) hiç unutmadan onu bir insan olarak görmek yolu içimden kendiliğinden gelişti. Bunu sonraları fark ettim. Benim yolum mütefekkir ve şairden bir insana ulaşmak şeklinde tecelli etti. Onu adım adım, tutum ve davranışlarını görerek ve düşünerek yine adım adım tanıdım. Pratiklerinde sırf ona mahsus şeyler oldukça fazlaydı. Bütün bunları mütefekkir ve şair yanının beslediğini de düşünürdüm. Ama onu uzaktan ve yakından bilen insanların, hepimizin ona giydirdiği zırhlarla onu anlamak bana her zaman muhal geldi. Bu tutum hayatın içindeki insanı değil de bir hasılaya, bir sonuca ya da bir ürüne dikkat kesilmek anlamını taşıyordu benim için. Yani meyveyi görüp ağacı görmemek gibi. O ağaç ki mevsimleri olanca şiddetiyle yaşıyor, değişen hava koşullarına direniyor, bazı dalları kuruyor, fırtınalar onda mecal bırakmıyor, nihayetinde biri onun toprağını işliyor, ona zarar verici varlıklardan temizlemeye çalışıyor ve sonunda bize kızgın güneşin altında gün gün olgunlaşan leziz meyveleri ikram ediyor. Nitekim çekirdekteki meyveyi görmeyi de ondan okumuştuk. Benim yolum örneğimden hareketle söyleyecek olursam meyveden ağaca doğru gitmek şeklinde tecelli etti.

Hayatımda en erken vakitlerinden beri bende bu hissi ve tutumu geliştiren ve güçlendiren çok örnek yaşadım. Askerde iken 3000 kişiyi geçit resmi için içtimada toplayan, ardında insana ücralık hissi veren Sivas'ın yüksek tepelerinin silüeti, başı dik, muktedir bir duruşla önünden uygun adımla geçen askerleri selamlayan bir yüzbaşıya âdeta tablo nazarıyla bakmıştım. Genç denecek yaştaydı, bakışları gökyüzü ile önünden sıra sıra geçen askerler arasında vakur bir hâlde gidip geliyordu. İzin dönüşünde aynı otobüste önümdeki sırada tek başına sivil oturuyordu. Bir ara bir hıçkırık duydum. Durumu anladığımda benim tablom tuzla buz olmuştu. Tablomdan fırlayıp şehirler arası otobüse dönüş, kendi kendisiyle bir başına kalmış, bir insan vardı artık. Yüzbaşı hüngür hüngür ağlıyordu, belli etmemeye çalışarak elleriyle gözlerini kapatmıştı. Bu bir müddet sürdü. Ondandır o gene içtimalara çıktı. Ardında Sivas'ın yüksek tepelerinin silüeti gene gözüktüyor, gene gökyüzüne bakıyor bir yandan da önünden sıra sıra yüksek bir disiplinle geçen askerleri göz ucuyla izliyordu. Fakat tablo aynı tablo olsa da o tablonun kahramanı, benim için artık başka bir insandı.

Benim böyle örneklerim çoktur. İnsanı tanıma yolları erken yaşlarda karşıma çıkan birçok zuhuratla çeşitlendi. Bu zuhuratların her biri bana insan dersi verdiler. Bir tane daha anlatmak istiyorum. Camide oturmayı severim. 1990'ların başında idi. Cağaloğlu Molla Fenari Camisi'nde gözlerim kapalı otuyordum. Tek ben vardım. İçeri birinin girdiğini hissettim. Etrafı kolaçan ediyordu. 60 yaşlarında biri. Cami cemaati evsafında. Ne yaptığını merak ederek gözlerimi hafif aralayarak izledim. Caminin her köşesinde dağınık olarak bulunan bütün tespihleri tek tek topladı bir köşeye oturup tespihleri önüne yığıdı. Onları tek tek çekiyor kimini bir tarafa kimini de öbür tarafa koyuyordu. "Meczûbîn"den mi acaba diye düşündüm. Bir süre izledim. Kalkacağım sırada yanına gidip selam verip ne yaptığını sordum. "Kardeşim..." dedi; "Ben tespihleri sayıyorum, 99 olanları bu tarafa eksik olanları ve ipleri gevşemişleri de şu tarafa koyuyorum. Eksik olanları ve ipleri gevşemişleri eve götürüyorum, tamamlayıp, iplerini yenileyip tekrar aldığım yere bırakıyorum.". Emekliymiş, evde oturacağına haftada birkaç gün camilere gidip kendi kendisine icat ettiği bu işi yapıyormuş. "Nereden böyle bir şey aklınıza geldi?" diye sormam üzerine "Öteden beri tespih tanelerinin zamanla kırıldığı, ipinin gevşediği, imamesinin koptuğu ve gelişigüzel bağlandığı dikkatimi çeker. Bir de insanlar farkında olmadan tespihi bu yüzden eksik çekiyorlar." Başkasının farkında bile olmadığı eksikğin önüne geçmeye çalışan bu zat semt semt camileri dolaşarak kendisine bilabedel böyle bir vazife icat etmişti. Söylemedi ama kelamından çıkarılması zor değil: Namazı tamamlayan bir ibadet olarak 99'luk tespih tanelerinin her biriyle Cenab-ı Allah anılmaktadır. O, bu zikrin teknik bir sebeple de olsa eksik kalmaması, namazdan sonra tespih çekecek olan tanımadığı herhangi birinin farkına bile varamayacağı zikirindeki noksanlığı gidermek için kendisine böyle bir vazife ve sorumluluk icat etmişti. Bu muhterem adamın kendisini camiden camiye sevk eden bu eylemini "Allah'ı anışları" tamamlayıcı bir iyilik örneği olarak hiç unutmadım. Ve tesbih tamircisi zatı her hatırladığımda Exupéry'nin *Küçük Prens*'teki şu cümlesi de aklıma gelir: "*Ölene kadar sorumlusun, gönül bağı kurduğun her şeyden.*" İsterse bu bir nesne olsun. Ve yine hep şunu düşünürüm, herkes kendi hayat kitabını kendi yazıyor. Kiminin hikâyesi güzel kimininki de değil. İkisi arasında da çeşitli derecelerde türlü türlü nüanslar var. Mevlâna "*Sen anılması güzel bir söz ol. Çünkü insan, kendisi hakkında söylenen güzel sözlerden ibarettir.*" diyor. Ben böyle ismini bilmediğim ama hikâyesine şahit olduğum insanları çok tanıdım. Hikâyesini duyduklarım da var. Benim yolum biraz da onları içimde taşımakla geçti.

***

Bana başlarda kötümser gelmişti. Zekâsı görünür olanın ve bize yansıyanın arkasındaki hile ve aldatmacaları yakalıyor, her vuku bulanın zannedildiği ve görüldüğü gibi olmadığını söylüyordu. En başta mutluluk verici zanları alaşağı ediyor, istihzayla "Ne mutlu onlara!" diyordu. Bir şeyin aslına bakıyor, yüzeydeki günün ışığına bürünmüş aldatıcı kabarcıkları, bir iğne ucuyla ya da bir üfleyle sönecek köpük mesabesinde görüyor ve onlara ne bir değer atfediyor

ne de en ufak bir prim veriyordu. Beni söz ettiğim kaniya götüren şey, ümidin kaynağı, temsili konusunda idi. Onun mikyası başka idi. Bir kaynağın merkezinden bakıyor, bizse çok daha yüzeydeki şeyleri, geçici ışıltıları görüyorduk. Benim kötümser olarak gördüğüm bu tutumun, bana, muhtemelen başkalarına da hâl diliyle şunları demek istediğini anladım: “Gözünüzü açın, sahte heyecanlara kapılmayın, kapılanları da izleyin, suret-i haktan görünenlere dikkat edin, bir iş ya da bir eylem ortaya koymadan söylenen şeyler kandırmadır, her şeyden ümitvar olmak hayalkırıklığı bir yana insanı kandırılmaya, istismar edilmeye sürükler.” Toplum içinse felaket, –onun tabiriyle– “gül gibi vakitlerin” heba edilmesidir. “‘Fecr-i kâzibler’ her zaman olacaktır, onların geçici aydınlığını değil; siz ‘fecr-i sâdık’ın has ışıklarını gözleyin...” Fikirlerin gücünü, onların çığ gibi büyüüp yeni, yepyeni dünyalar kuracağına inanan bir idealin sahibiydi, günün ahvaline, hadiselerine ve figürlerine karşı da oldukça realistti. Fikirlerinin gününün geleceğini düşünüyor, her ideal sahibi gibi güneşini ve bulutlarını kendi içinde taşıyor, etrafa da tohumlar serpmeyi bir görev kabul ediyordu. Günlük tutumlarından anladığım şey buydu.

***

Fikirlerini söylemekten hiçbir şekilde imtina etmezdi. Açıkça ve net olarak söylerdi. Özellikle bu fikirler memleket meseleleri ve daha kucaklayıcı bir ifade ile söyleyecek olursak “İslam Âlemi” içinse. Siyasi konularda, toplumun ve devletin önünü açacak uygulamaların hayata geçirilmesi konusunda fikirlerini gelenlere anlatır, Parti kanalıyla bildiri yayımlayarak bunu duyurmak yoluna giderdi. Özellikle acil konulardaki tutumu buydu. Fikirlerin söylenmesi bir yana, yayılmasına âdeta toplumsal bir şuur hâline gelmesine itimat ederdi. Mesela 1994’te “Anayasa Değişikliği”, “Kıbrıs Konusu”, “Güneydoğu Meselesi”ne dair ve sık sık “İslam Âlemi”nin herhangi bir ülkesine, beldesine yapılan saldırılar için birçok bildiri kaleme aldı. Bu anlamda “Diriliş Bildiriler”inin henüz araştırılmamış bakir bir alan olma talihsizliği devam ediyor. Fikirlerin aydınlar tarafından konuşulup mülâhaza edilmesini ve bu yolla toplum ve milletin istifade etmesini isterdi. Acil olanlar dışında her fikrini de herkese söylemezdi. Mesela ehil olmayanlara söylenecek fikirlerin istismar edileceği, henüz üzerinde düşünülmeden kötü niyetli kişiler tarafından yozlaştırılarak daha fikir insanların gündemine girmeden sakıt hâle geleceği endişesini taşırdı. Biz bu hâllerini bazı gelenlere karşı sükûta büründüğünde anlardık. Kim yaparsa yapsın memleketin hayrına olacak uygulamaların neler olması gerektiğine dair fikirlerini de samimi gönüllere söylerdi. Tanıdığım zamanlardan beri, bırakın daha genel konuları ve fikirleri, birtakım pratik uygulamaları bile Diriliş fikrinin bir parçası görürdü. Mesela yurt dışı posta gönderi (mektup, kitap vs.) ücretlerinin yurtiçi gönderiye göre neredeyse iki katından fazla olmasını mütemadiyen dile getirirdi. Bilhassa “İslam Âlemi”ni meydana getiren ülkelerdeki insanların birbiriyle haberleşme, ulaşım imkânlarının madden ve pratik olarak kolaylaştırılmasını çok dillendirirdi. Bugün bile Kıbrıs’a, Bosna’ya kitap paketi göndermek neredeyse paketin içindeki kitabın bedelinin 2-3 katı.

O, bu ve benzeri pratiğe dair gözlemlerinden meydana gelen uygulamaya dair fikirleriyle daima “Birlik İdeali”ni taşırdı. Yani demek isterdi ki Kıbrıs’taki, Bosna’daki... kardeşlerimiz bizden uzak olsalar da niye biz onlara bu uzaklığı ayrılığı, gayrılığı uygulayalım. En azından temelde bazı uygulamalarla birbirinden haberdar olma kolaylaştırılabilir, bu şekilde yakınlıklar çoğaltılabilirdi.

Arka planını işin içinde olanların bile bilmediği bir başka örneğim de 2006 yılına ait. 1990 yılından başlayarak özel kanalların peşpeşe yayın hayatına katılmasıyla Üstat da bir televizyon kanalı açma düşüncesi ortaya çıktı. Geçen sayıda bahsetmiştim. Fakat en çok yakındığı konulardan biri şu idi. Türkiye İslam ülkelerinden, İslam ülkeleri de Türkiye’den habersiz. Alınan haberler de Amerikalıların, Avrupalıların haber ajansları, TV ve diğer yayın organları vasıtasıyla alınıyor. Onların hiçbirinden de doğru bilgi ve haber ulaşmıyor. Bilhassa Amerika’nın Irak’ı işgalinden sonra Kürtçe radyo ve TV yayınında bulunmasına içerliyor “*Elin oğlu onların hayrına mı yapıyor?*” diyordu. Bu yüzden Türkiye’nin devlet olarak TRT bünyesinde Kürtçe Kanal kurmasını, Türkiye Cumhuriyetlere, Arap dünyasına ve Farsça konuşan ülkelere yönelik kendi dillerinde yayın yapan kanallar açmasının artık bir zaruret olduğunu söylüyordu. Bunu devletin yapmasını istiyordu. Bütün konuşmalarında bu konuya değinmeden geçmezdi. Diriliş’in müdavimlerinden, o sıralar TGTV (Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı) mütevelli heyetinde de bulunan Muhittin Ağırman, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’dan vakıf olarak randevu aldıklarını ve Ankara’ya gideceğini söyledi. “*Bir emriniz var mı bu Kürtçe, Arapça ve Farsça kanal konusunu bahsedeyim mi?*” diye sorması üzerine “*Tabii ki söyle, hep anlatıp duruyoruz 24 saat yayın yapan Kürtçe, Arapça, Farsça kanal açınlar.*” dedi. Muhittin Bey vakfın görüşmeleri bittikten sonra vedalaşırken “*Efendim Üstadımın böyle bir düşüncesi var.*” deyip konuyu anlattıktan sonra Başbakan “*Çok iyi olur Arapça ve Kürtçe kanalı kurabiliriz ama Farsçayı kuramayız.*” dediğini döndüğünde iletti. Nitekim bu görüşmeden kısa bir süre sonra Başbakan bir konuşmasında “*Arapça ve Kürtçe yayın yapan TV kanalı kurulacağını*” duyurmuştu. Kürtçe kanal önce “TRT Şeş” adıyla 2009 başında resmî olarak yayın hayatına başlamış, 2015’ten itibaren de “TRT Kurdî” adıyla yayını sürdürmektedir. Türkiye Cumhuriyetlere hitap eden “TRT Avaz”da 2009 başında, Arapça kanal ise 2010 başlarında yayın hayatına başlamıştı.

***

Diriliş’teki ilk yıllarımda bilhassa 1990 yılına kadar pek konuşmazdı. 1990 Mart’ında Diriliş Partisinin kurulmasıyla bu tutumu değişmiş oldu. Gelenlere partiyi anlatıyor, teşkilat kurulan yerlerde sohbet toplantıları ve İstanbul İl Merkezi’nde her hafta cumartesi akşamı sohbetleri oluyordu. Bazı illerde bu sohbetler belli bir periyoda da kavuşmuştu. Partinin 1997 Temmuz’unda kuruluşundan yaklaşık 7 yıl sonra resmen kapatılmasından sonra yayın faaliyetinde bulunmak istiyor, bir çıkış yolu arıyor bazen de bu 7 yıllık süredeki parti konuşmalarını kastederek “*Yazan biri iken konuşan birine döndük.*” diyerek serzenişte bulunuyordu.

Arada tanışmak ya da kitap almak için gelen gençler dışında 1990 yılına kadar gelenler belli başlı kişilerdi. Onlardan daha önce bahsetmiştim. Zaman zaman büyük ağabeyi rahmetli Hüseyin Bey ve yine rahmetli amcaoğlu Behzat Bey ve Necmeddin Bey, Antalya'daki biraderi rahmetli Ali Kemal Bey gelirlerdi. Hüseyin Bey Beşiktaş'ta ikamet ediyorken daha sık gelirdi. Onların gelişinden memnuniyet duyar âdeta ruh hâli değişirdi. Uzak yakın aile efradını tek tek sorar, onlar hakkında bilgi alır, söylenenleri ilgi ve merakla karşılardı. Hüseyin Bey konuşmayı severdi ve herkesten haberdar olduğu anlaşılıyordu. Anadolu yakasında Uğur Mumcu Mahallesi'ne taşındıktan sonra gelmeleri oldukça azalmıştı. Fakat uzun telefon görüşmeleri yaparlardı. Behzat Bey de öyle idi. Onu daha çok esprileri ile hatırlıyorum. Ali Kemal Bey Antalya'da yaşadığı için geldiğinde bir süre kalırdı. Onun mizacı farklı idi; daha çok dinler, tabi olurdu. Diriliş Partisi Antalya İl Başkanlığı da yapmıştı. Antalya'da Üstat'ın katıldığı bir sohbet toplantısı düzenlemişti.

Bazen hiç gelen olmaz, tam bir sessizlik hâkim olurdu. Gelenlerin sayısı daha çok bir faaliyet yapıldığı zamanlarda artardı. Bu gelişler bilhassa derginin çıktığı zamanlarda yazı, şiir vermek ya da bir soruya binaen vuku bulurdu. Bu sessizlik anlarında saatlerce konuşmadığı olurdu. Bazen daldığı bir düşünce-den uyanır "*Çay içelim!*" derdi. O sıralar 11 civarı gelir akşam 18'de çıkardık. Biz daha erken gelirdik. Telefonla arayanların ya da bizzat gelenlerin isimlerini not ederdik. Büroya girdiğinde yerine geçerken daima "*Arayan, soran var mı?*" der, bazen bu sorunun son kelimesini sanki daha bir vurgulu şekilde başa alarak "*Var mı, arayan soran?*" şeklinde söylerdi. Öğle yemeğini büroda yerdik. Parası olduğunda dışardan söyler, olmadığında Üretmen Han'ın giriş katındaki büfeden bir şeyler alırdık. Bilhassa ekonomik sıkıntının had safhada yaşandığı yaz mevsiminde domates, salatalık, zeytin, peynir, rafadan yumurta alarak büroda hazırlardık. Rafadan yumurtayı severdi. Biz parasının olup olmadığı bilirdik. Gelir belli, harcamalar belli idi. Şimdi düşünüyorum da bırakın bugünleri o tarihlerde cüzdanında ne kadar parası olduğu bilinen insan oldukça azdı. Gelir azdı, gelen de onda çok kısa süreliğine ikamet ederdi. Borcu olduğu vakitler günlük gelirden kendisine akşam için yol parası kabili çok az bir miktar ayırır "*Akşam için evde düünden ekmek var, bu kadarı yeter.*" deyip borcu olan (matbaa, şahıs vb.) kişiyi kastederek "*Bunu götürelim.*" derdi. Ertesi gün, daha ertesi gün de böyle devam ederdi. Birçokları hayret ederdi. Acelesi yok derler bu tutuma duydukları hayranlığı herkes kendi cümleleriyle izhar ederdi. Usulü, alırken de (kâğıt, mizanpaj, dizgi, matbaa giderleri vs.) peşindi, satarken de peşindi. Faturaları kesiyor, KDV, Stopaj, Geçici Vergi ve Gelir Vergisi beyannamelerini ben hazırlıyor, kontrol için kendisine veriyor, o da kontrol edip imzalıyordu. Bazen hatamı bulur gülerek "*Eski maliyeciden kaçmaz.*" diyerek yanlışlığı gösterirdi. Galiba 2000'li yılların ortalarında bu işi devlet muhasebeciler kanalıyla yapılmasını zorunlu hâle getirince de durum pek değişmedi, sadece muhasebeci bizden gelen evrakları sisteme giriyordu.

***

Namazlarını büroda kılardı. Özellikle kış mevsiminde sabah namazı hariç neredeyse bütün vakitleri büroda kılardı. Oturduğu sandalyeyi masanın içine iter, çekmecedan çıkardığı seccadesini sererek namaza dururdu.

Erken geldiği vakitler sakal tıraşını makinasıyla bazen büroda olurdu. Bir eliyle aynayı tutar ya da bir yere sabitler diğer eliyle makınayı yüzünde gezdirirdi. Bilhassa biri geleceği vakit önceden haberi olmuşsa tıraş olmaya ihtimam gösterirdi. Derin Han'a geçince daha geç gelmeye başladığından sakal tıraşını evde olup gelirdi.

Bürodaki çekmecesinde iğne iplik olur bazen kopan düğmeyi ya da sökülen bir yeri kendi dikerdi. Biz yapmak istesek de yaptırmaz sadece ipliği iğneye geçir-me konusunda yardım alırdı.

***

Şimdi yazacaklarımın bazı okurların tuhafına gideceğini biliyorum. O zamanlardan, yani 30-40 yıl öncesinden bahsedeceğim. Dikkatin sırf tutum ve davranışlara yönelmesini istediğim için isim vermeyeceğim. Diriliş'te çalışmamız bizden önceki kuşakların birçoklarının hoşuna gitmezdi. Bunun psikolojik, kişisel birçok sebebi olduğunu zamanla öğrendim. Bunlardan bir kısmı bildiği hâlde yakınlık göstermez, bir kısmı da içindekileri tutamazdı. Mesela yolda veya bir kitapçada karşılaştığımızda hâllerine bir istihza –o zamanlar istihza olarak düşünmüyordum– galebe çalar Üstat hakkında bazı ileri geri mülahalalarda bulunurlardı. İmalı telmihler, yüzün tuhaf bir şekilde gevşemesi sözlerine eşlik ederdi. Mesela Üstat'ın mizacına kendilerince atfedilen yaklaşımlar, “Monna Rosa”nın hikâyesi... gibi. Çok üzüldüm, camiamızın insanların bu tutumları beni zihnen de meşgul ederdi. Bunlar Diriliş bürosunda da gördüğüm kişiler değildi. Belki bazıları en fazla bir-iki kez gelmişlerdi. Mizacına dair söyledikleri sağdan soldan duydukları dedikodulardı. Hiçbiri o mizacı yakından ve anlayarak teneffüs etmiş değildi. Birinden duymuş olsalar bile en azından üzerinde düşünmemişler, peşinen inanmışlardı. Sorularına verdiğim cevaplardan da kani olmazlar, yüzlerindeki alaycı ifade sabit kalırdı. Küçümsemenin bize yöneltildiği durumlar da olurdu. Bizzat mesaimiz olduğu hâlde yolda karşılaştığımızda yanlarındakine tanıştırma ihtiyacı duyduklarında, “*Mustafa, Sezai abiye takılıyor.*” ya da tek karşılaştığımızda “*Takılmaya devam mı?*” diyerek bizi nasıl gördüklerini her seferinde izhar ederlerdi. Bunların hiçbirini Üstat'a söylemezdim. Bir seferinde bunu Ebubekir Eroğlu Bey'e anlatmıştım. O daima bir hâli, bir tutumu başka başka kelimelerle kısaca anlatma hatta diyebilirim ki daha anlaşılır bir lisana tercüme etme mahareti gösterirdi. Bana “*Onlar bu ‘takılma’ kelimesiyle demek istiyorlar ki ‘Sen hâlâ oradan kurutulamadın mı?’*” Onun böyle arifane tespitleri çoktur. Bu takılma ifadesini bizzat kullananlardan biri birkaç yıl önce Büyüyenay'a gelmişti. Üstat'la bir anısını paylaşırken zaman verme ihtiyacı duyarak bir an duraladı “*Sizin takıldığınız zamanlardı.*” demesin mi. Beraber çalıştığımız arkadaşla göze geldik. Onun da tuhafına gitmişti. İçimden pes doğrusu dedim. Bunca yıldır bakışını

değiştirmemiş ve yaşça epey büyük birine lisanen söylenecek şey olsa da bana beyhude gözüktü.

1990'da parti kurulduğu vakit bu sefer de parti ile ilgili hükümler az önce tutumlarından bahsettiğim aydınlarımız tarafından ileri sürülmeye başlandı: *"Sezai Bey parti kuracak insan mı?"*, *"Politika bir Müslümanın alet olamayacağı kirli bir iş..."*, *"Diriliş düzene entegre mi olmak istiyor?"*, *"Parasız bu işler olmaz"...* gibi birçok soruyla birlikte hükümlerini ta en baştan dile getiriyorlardı. Bu hükümlerin daha fecileri de vardı. Kendilerince boykota tabi tutuyorlardı. Üstat bunları duyar, bazı gelen gidenin de sorularına karşılık *"Daha bizim partimiz çocuk, büyüyecek gelişecek."* derdi. Bir mühendisin, bir iş adamının parti kurması doğal karşılanırken bir fikir adamının kurması ta en başta hiçbir faaliyet daha ortada yokken birtakım hükümlere boğuluyordu. Bunu yapanlar da onu okuduklarını, bildiklerini izhar eden adamlardı. Kendilerinin çalışmalarının önünü açan insana karşı düşünmeden bu tutumu sergiliyorlardı. İleri sürülen yargılar düşünülmüş şeyler değildi, daha çok öğrenilmiş şeylerdi. Bir kısmı rakipli nazarıyla bakıyor bir kısmı da güya *"İslam'da parti yoktur!"* gibi argümanlar üretmek reddediyordu. Hâlâ hayret ederim niçin şu minvaldeki sorular sorulmadı diye: *"Sezai Karakoç, parti kurmaya neden ihtiyaç duydu?"* *"Bakalım memleketin siyasi meseleleri için neler söyleyecek?"* *"Kitaplardaki fikirlerine siyasi bir parti olarak pratik açılımlar getirecek mi?"* Çoğaltılabilecek bu minvaldeki yapıcı sorular eşliğinde bile takip edilebilseydi, önyargılarından arınabileceklerine hiç kuşku yoktu. Ama en başta zihinler bağımsız ve özgür değildi. Kendi gözlemlerine, bakışlarına itimat etmek yerine başka gözlüklerle ve başka bakışların güdümünde yaklaşıldığı için Diriliş'in her konudaki çalışmaları aydınlar nezdinde samimi ve sahih bir karşılık bulamadı.

Haftalık Diriliş Dergisinin Hazırlıkları

İlk çalışmaya başladığım 1986 yılında dergiyi yeniden çıkarmak istemiş ama olmamıştı. 1987 yılı kışıyla tarihe geçmişti. Nisan ortasında askere gittiğim de İstanbul kar ve buzla kaplıydı. 1987 Kasım'ında tekrar Diriliş'te çalışmaya başlamıştım. İlk başladığım tarihteki Diriliş gündemi tazeliğini koruyor hep artan bir iştiyakla "dergiyi çıkarma" düşüncesi Diriliş bürosunun atmosferini belirliyordu. *Diriliş* gazetesinin 1983'te kapanmasını kastederek *"Çok ara verdik, 5 yıl oldu, hiçbir şey yapamadık."* diyordu. Büroya gelir, büyük tabaka kâğıtlardan ister, dörde ya da sekize katlar, elinde bir müddet tutar sonra her sayfasına numara verir, en üste büyük harflerle Diriliş yazar ya da eski Dirilişlerin başlığından kesip en üste yapıştırmamızı söylerdi. Sonra da her sayfasını çevirir, bir elini dudaklarını kapatacak şekilde tutar –bu onun *"belli bir şeyi"* düşünürken yaptığı hareketti– sayfaya bir müddet, dikkati çekecek derecede bakar, sonra her sayfanın üst köşelerine bir-iki kelimelik bir şeyler yazardı. Düşüne düşünce sayfaları tekrar çevirir. Gene bir şeyler yazar, sonunda *"İşte size Diriliş!"* deyip uzatırdı. Hemen alır sayfaları çevirirdik. Sayfalarda birkaç kez üstünden gidilmiş ve altları çizilmiş konu başlıkları vardı. "Başyazı" "Dış Politika" "İç Politika" "Fizikötesi Açısından" "Portre" "Çeviri"... gibi.

Zaman zaman derginin periyodu, ebadı konularında da mülahazalarda bulunur “*Aylık, hafta iki gün ve günlük olarak çıktık, haftalığı hiç denemedik, haftalık olsun.*” der, ebadı konusunda yine *Dirilişlerde* hiç denemediği bir ebat arayışını dile getirirdi.

Dergi için zaman zaman tarih de belirlerdi. Kitapların satışından toplu bir para gelmediği için bu tarihler daima erteleniyordu. Bir güvence sağlayacak, en azından belli bir sayıya kadar çıkmasını temin edecek para yoktu. En azından 10 sayı çıksa, abonelerden gelen gelirle diğer sayıların çıkmasının madden kolaylaşacağını söylerdi. Bazen bir satış olur onunla dergi için kâğıt alınır, mutlu olur “*Sıra dergiyi çıkarmaya geldi.*” derdi. Ama bu hâl uzun sürmez, bir ihtiyaca binaen kâğıt satılır, tekrar başa dönülürdü. Şubat ayındaki ilk kandilde (Regaip Kandili) çıkaralım der, ardından sırasıyla sonraki kandiller belirlenir o da olmayınca “*Ramazan başında çıkarsak...*” derdi. Ama o da olmadı.

1988 yılı ramazanı 18 Nisan’da başladı. Diyebilirim ki ramazanın her günü bizim için manevi şölen oldu. Her gün bir semte ziyaretler yapıyorduk. Bazen bürodan erken çıkıyor ziyaretimizi yapıyor sonra iftar açıyorduk. Gittiğimiz her yer benim için ilkti. Bu atmosfer, 31 Nisan’da Üstat’ın yüksek tansiyon sebebiyle rahatsızlanmasıyla gölgelendi ve üzüldük. Mayıs’ın ilk haftası nekahetle geçti. Kendisini iyi hissedince tekrar öngördüğü programına devam etti. Bu ziyaretlerimiz için bürodan hep birlikte çıkar, sözleşilen biri varsa o günkü programa göre gideceğimiz yerde buluşulurdu. Günlüklerimde bazı günleri kaydetmişim, katılan bazı kişilerin adlarını da not etmişim:

Ramazan/Nisan-Mayıs 1988

“18 Nisan Pazartesi, Beyazıt’ta iftar. Laleli Camisi’nde akşam namazı. Üstat’ın nerelerde oturulacağını iyi bildiği civardaki bir kahvehane de çay.

25 Nisan Pazartesi, Yener Sonuşen Bey gelmişti hep birlikte Karaköy’deki Yeraltı Camisi’nde Sahabe kabirlerini ziyaret ve Karaköy’de iftar.

6 Mayıs Cuma, Üsküdar’da Aziz Mahmut Hüdai Hazretleri’ni ziyaret ve iftar öncesi Turgut Akman Bey’le buluşma. Valide Atik Camisi’nde akşam namazı.

9 Mayıs Pazartesi, Fatih Camisi, Hırka-i Şerif, Sümbül Efendi, Merkez Efendi, Eyüp Sultan. Eyüp Sultan’da iftar ve akşam namazı.

11 Mayıs Çarşamba, Üstat’ın Erenköy’deki evinde iftar.

13 Mayıs Cuma, Kadir Gecesi. Üstat’ın gülümseyerek o günkü programı/güzergâhı söylemesi. Yener Sonuşen Bey, Ömer hep birlikte bürodan çıkış. Beşiktaş’ta İrfan Pamuk Bey’le buluşma, Beşiktaş Barbaros Türbesi, Yahya Efendi Dergâhı, Aksaray’da iftar öncesi Tahir Yücel Bey’le buluşma, Aksaray Pertevniyal Valide Camisi’nde akşam namazında, Turgut Akman Bey’le buluşma. Beyazıt’ta teravih namazı. Süleymaniye Camisi ziyareti. “*Nafile namaz kılalım.*” diyen Üstat’la bir-

likte camiye girme. Kanuni, Hürrem Sultan,¹ Gümüşhanevi, M. Zahit Kotku kabirlerini ziyaret. Sonra Şehzadebaşı Camisi'ne gidiş ve yine nafile namazı kılma. Kabirleri ziyaret, Şehzadebaşı'nda 'Gün Doğmadan' şiirinde geçen² "Veli Ağaç"ı görme. 02.00'de ayrılış."

Ramazan Üstat'ın rahatsızlığı dışında benim için birçok bakımdan yeniliklerle geçti. İstanbul'un insanı başka bir iklime taşıyan manevi mekânlarını Üstat'ın rehberliğinde tanıdım. Bize gittiğimiz her yerde orası hakkında bilgi verir; menkıbelere damgasını vurmuş hayatları tanıttırdı. Onun bazı hâllerine de bu ziyaretlerde şahit oldum. Mesela Yahya Efendi Dergâhı yokuşuna geldiğimizde hep beraber yürürken birdenbire hızlandı, en önde hızlı adımlarla nefes nefese dergâhın ana girişine kadar geldi. Ana girişten sonraki taş sahanlığa adım attığında durdu etrafına uzun uzun baktı. Siması ve bakışları değişmişti. Bizi görmüyordu. Ellerini açtı okudu. Yine hızlı bir şekilde o önde biz arkada Yahya Efendi'nin kabri başına geldik. Bana öyle geldi ki metafizik bir çekim hâli içindeydi. Diğer yerlerde dikkat etmediğime hayıflandım. Benzer bir hâle daha belirgin bir şekilde 1993'te Elazığ'da Harput'a çıktığımızda da şahit olmuştum.

Ramazanda rahatsızlanması sebebiyle sigarayı da bıraktı. Soranlara "O mu beni bıraktı, ben mi onu bıraktım belli değil." derdi. Sigarayı bırakanların onun yerine koyacakları bir şeyi buldukları ya da bulmaları gerektiği hep söylenir. Bazılarının çikletle, bazılarının da çekirdekle telafi yoluna gittiklerini duydık. Üstat bunu, her kişinin vücudunun kendisine göre talep ettiğini ve âdeta bunu bünyenin bulduğunu söylerdi. Öyle oldu ve susamlı bisküvi alışkanlığı başladı. Her gün Üretmen Han'ın girişindeki büfeden alırdık. Bir gün "galiba" dedi "Susamdaki hafif yanık tadı bende sigaradaki o yanık tadına karşılık geliyor.". Bu bir müddet devam etti. Sonra bisküviyi de bıraktı.

***

Dergi için belirlenen tarih ramazanla birlikte geçmişti. Ama gündem devam ediyordu. Kimse olmadığı zamanlar neredeyse yaptığı yegâne faaliyet yine boş tabaka kâğıtları katlayıp prova yapmaktı. Somut olarak nasıl bir dergi olacağını forma hâline getirilmiş boş sayfalar üzerinde, sayfa üstlerine bir takım başlıklar koyup altını çizerek denemeler yapıyordu. Boş sayfalara başlıklar yazar, tekrar başa döner şablonu eliyle sıvazlar, tekrar tekrar sayfaları çevirir, başlıkların üstünden bir daha geçer, o an aklına gelen bir şeyi hemen tatbik eder, ya da bir başlığın üstünü kuvvetli çiziklerle karalar son bulduğu başlığı özenle üstünden birkaç kez geçerek yazardı. Bazen karalamalarından rahatsız olur bir önceki yaptığını yırtar yenisine başlarken gülümseyerek "Kral öldü

1 Hürrem Sultan kabrine geldiğimizde "Siz bakmayın yazılanlara, yazıldığı gibi bir kadın değil, bir 'Fatıha' okuyalım." demişti.

2 Şehzadebaşı'nda "Gün Doğmadan" şiirinin ilgili kısmı:

Tek başına veli ağaç
Dallarıyla taşır göğü
Köklerine bağlı toprak
Gün doğmadan Şehzadebaşı'nda

yaşasın yeni kral.” derdi. Eski yaptığını çöpe atacakken kıyamaz alırdım. Orada en dikkatimi çeken “Hâtıralar” başlığı oldu. Çünkü *Diriliş*’in daha önceki dönemlerinden –çalışmaya başladığımda büroda bulunan *Diriliş* dergilerinin eski sayılarını incelemiştim– alışık olmadığım bir başlıktı. Üstat “*Hâtıralar*”ını yayımlayacaktı. İster istemez hazır olduğunu ve peyderpey tefrika edeceğini düşündüm.

Derginin Çıkışı

O da, bu zorunlu ertelemelerden sıkılmış olmalı ki artık “*Kurban Bayramı’nda 25 Temmuz Pazartesi günü derginin ilk sayısını çıkaralım.*” dedi. Dergi cumadan basılıp her pazartesi elimizde olacak şekilde çıkacaktı. *Diriliş*’in bu yedinci dönemi önceki dönemlerden farklı olarak bazı yeniliklere sahip olacaktı. Öncelikle hiç denenmemiş bir periyodla haftalık olarak çıkacak 20x28 ebadında ve ilk etapta karton kapaksız, 16 sayfa yani bir forma olarak başlayacaktı. Artık karar verilmişti. “*Belki imkân olursa zamanla renkli kapak da yapar, sayfa sayısını da artırırız.*” diyordu. Bazen otururken “*Benimle çalışmak zordur.*” derdi “*Hele dergi çıkarken beni tanıyamazsanız.*” diye de ilave ederdi. Biz de söylenilenle iktifa eder “*Neden, niçin?*” diye sormaz belki hâlden hareketle tahminler yürütürdük. Dergi hazırlıkları sürerken doğrusu en çok da bu sözlerini düşünürdüm.

25 Temmuz tarihi Kurban Bayramı’nın 3. gününe denk geldiği için ve her yer kapalı olacağından bayramdan önce çıkacak şekilde hummalı bir çalışma başladı. Ben hazırda yazıları olduğunu zannediyordum. Önceden yazılmış ve sırası geldikçe her sayıya konacak yazılar. Öyle olmadığını hazırlıklar esnasında anladım. Üstat, yazılarını büroda yazmaya başladı. Şablonda daha önce gördüğümüz konu başlıklarına dair yazılarını sırasıyla kaleme alıyor, yazı bitince dizgiye götürüyorduk. Dizgiyi o zamanlar Çağaloğlu yokuşunda “Emin Dizgi” isimli dizgi bürosunda çalışan rahmetli Hamid Can yapıyordu. Her tamamlanan yazı hızlıca dizgiye gidiyor, çıktılar üzerinden okunuyor, düzeltmeler yapılıyor, böyle böyle dergi sayfaları şekilleniyordu. Âdeta zamanla yarışıyorduk. Üstat’ın yazıları dışındakiler daha önce gelmişti. Üstat’ın tek hazır metni bizim için de sürpriz oldu. 1980’li yıllarda kaleme aldığını söylediği *Alinyazısı Saati* başlıklı uzun şiirinin ilk bölümü 1. sayıdan itibaren bölümler hâlinde ilk 13 sayıda yayımlandı. Sonunda sıra künye kısmına gelmişti. Onu da yazdı. Cümlesi dikkatimi çekmişti: *İlan kabulümüz, metnini düşüncelerimize aykırı olmamasına bağlıdır.*

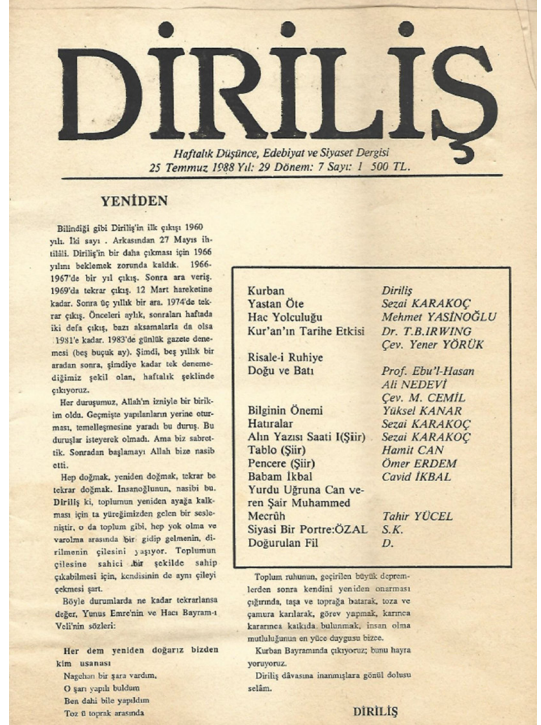
Dergide çıkacak yazılar sayfalar hâlinde dağınık bir hâlde iken, onları sayfa sırasına göre bir araya getirmeye çalışıyor, her sayfayı “*Bu Fizikötesi Açısından, bu başyazı, bu Yüksel’in yazısı, bu Tahir’in tercümesi ...*” diyerek sıralarken sona geldiğinde başını kaldırıp “*Sen yazı vermedin mi?*” dedi. Sessiz kalınca “*Bir şeyler yaz koyalım.*” dedi. Ne yazacağımı bilmek bir yana benim hiçbir zaman aklıma da gelmemişti.

Bir yandan da abone defterine abone kaydı yapıyorduk. İlk etapta yakın çevre kendi tanıdıklarını abone yapıyorlar, bize adresleri getiriyorlar, biz de deftere kaydediyorduk. Bir de geçmiş dönemden abone olup ta dergi-gazete yayınına ara verdiği için borçlu olunanlar vardı. Üstat, *"Onlardan borcumuzu kitap göndererek ödediklerimiz var ama gene de adreslerine dergi göndereyim."* dedi ve bir önceki dönemin abone defterine bakıp onları da ilave etmemizi söyledi. Aboneler 3, 6, 9 aylık ve 1 yıllık periyodlarla yapılyordu. Geneli üç aylıktı. Dergi çıkmaya başladıktan sonra İhsan Babalı ve İlhan Akıncı uzun adres listelerini bize verirler ve ödemelerini de yaparlardı.

Ofset basılacağı için yazılar sayfa sayfa milimetrik kâğıtlara yapıştırılıyor, onlardan film alınıyor, montaj yapıp matbaaya teslim ediliyordu. İlk üç sayıda Yüksel Kanar Bey yardımcı oldu. Dirilişler daha önce tipo baskı ile çıkmışlardı. Ofset baskı hazırlıkları bilhassa pikaj işlemi Üstat'ın ilk defa şahit olduğu şeylerdi. Uyum sağlanacak gibi değildi, onu için ayrı bir teşkilat gerekiyordu. Zaten bu şekilde yürümeyeceği anlaşıldı, 4. sayıyla birlikte tipo baskıya dönüldü. Derginin ilk 3 sayısı daha önce kitapların baskılarının yapıldığı Necmi Bey'in Çağaloğlu Küçük Sokak'taki Er-Tu Matbaası'nda; diğer bütün sayılar da tipo baskı (kurşun dizgi) yapan Çağaloğlu, Ceridehane Sokak, No.: 2'deki Fatih Gençlik Vakfı Matbaa İşletmesinde basıldı.

1983 Haziran'ında yayınına ara veren günlük gazeteden 5 yıl sonra haftalık olarak yeniden başlayan dergi, Kurban Bayramı öncesi çıktı. *Diriliş* adının altında *"Pazartesi günleri çıkar, inanç, düşünce, edebiyat ve siyaset dergisi"* ifadeleri yer alıyordu.

Dergi 16 sayfa forma hâlinde katlanmış olarak geliyor, biz büroda zımbalıyorduk. Boydan ikiye katlayıp dıştan gözükecek şekilde bir şeffaf poşet içine adresle birlikte konulup abonelere gönderiliyordu. Toplu giden yerler de vardı. Onlar da paketlenip o zamanlar tek gönderi yolu PTT'ye büyük çantalarla götürüyorduk. Orada tek tek işleme alınıyordu. Yoğunduk, zamanla yarışıyorduk. 25

yaşındaydım, felsefe eğitimi almıştım ve birçok şeyi yeni yeni öğreniyordum. Günlük gazete çıkışına şahit olduğumdan bazılarına aşına olsam da dizgi, tas-hih, mizanpaj, punto, majiskül, minüskül, tipo... ve daha nice kelime dünya-mın bir parçası olmuştı.

Dergi büyük ölçüde Üstat'ın yazılarından meydana geliyordu. İfade ettiğim gibi, hazır olan sadece derginin ilk 13 sayısında parça parça yayımlanan *Alın-yazısı Saati* şiiri idi. Diğer bütün yazıları ilk birkaç sayıda büroda yazdı. Gelen giden sebebiyle Sultanahmet durağına yakın Erzurum Kiraathanesi'nde yaz-maya karar verdi. Kahvede çalışmayı da severdi. Birçok şiirini deniz kenarın-daki kahvehanelerde yazdığını söylerdi. Muhtemelen gelip geçen insan yüzleri ve sesleri çağrışım dünyasını harekete geçiriyor diye düşünürdüm. Kulakla-rına gelen öylesine sarf edilmiş bir kelime ya da göze çarpan belli belirsiz bir sima onun muhayyilesinden ve zihninden geçerek ya bir yazıyı ateşliyor ya da onların hayatın ta kendisi olan minik ışıkları ya da gölgeleri bir paragrafa süzülüyordu. Bize zaman verir şu saatte gelin der biz yazıyı almaya giderdik. Sonra yazıyı dizgiye götürürdük. Akşama doğru veya ikindiden sonra kahve-haneden geldikten sonra da bazı ilginç izlenimlerini bizimle paylaşırdı. Bir gün sebebini söyleyerek artık Erzurum Kiraathanesi'ne gitmekten vazgeçti. Hızlıca bir hanın Divanyolu'na bakan sonuncu katından bir büro kiralandı. Ar-tık yazılarını orada yazıyor, biz de gün içinde belli zaman aralıklarıyla almaya gidiyor, sonra da tipo dizgi için matbaaya götürüyorduk.

Üstat, yukarıda bahsettiğim gibi “Fizikötesi Açısından”, “İç Politika”, “Dış Po-litika”, “Siyasi Bir Portre”, “Toplum”... gibi önceden belirlenmiş üst başlıklara dair yazılarını derginin matbaaya verileceği perşembe gününe kadar yazıyor-du. “Hâtıralar” da böyle yazılmaya başlandı. Dergi çıkarken birçok kişi hatı-raların önceden yazılıp her hafta bir bölümünün tefrika edildiğini zanneder-di. Oysa yayınlanacak sayıya girecek “Hâtıralar”ı Üstat, o hafta gözümüzün önünde yazıyor, gelecek hafta kaldığı yerden devam ediyordu. Bazen derginin yeni sayısı çıktıktan sonra unuttuğu şeyi hatırlar “... onu yazmalıydık.” diye ha-yıflanır öbür hafta ilave etmek için hatırlatmamızı ya bize söyler ya da kendisi küçük bir kâğıt parçasına not alırdı. Zaman zaman son sayıyı eline alır “*Nerede kalmıştık bir bakalım.*” der “Hâtıralar”ın bittiği kısmını okur yeni yazısına öyle başlardı. Kronolojik bir seyir izleyen “Hâtıralar”da eğer anlattığı yıl geçmiş ve birkaç sayı sonra o yıla ait bir hatırası aklına gelmişse çıkacak yeni sayıda daha önce yazmış olduğu yılı zikrederek “... yıla dair bir başka hatıram da...” diye başlayarak onu yazardı.

Dergi çıkmadan önce söylediği “*Benimle çalışmak zordur, dergi çıkarken beni ta-nıyamazsınız.*” cümlesini de yaşıyorduk. Yazı yükü büyük ölçüde onun üzerin-deydi ve yazılarını kaleme alırken gergin oluyordu. Bu doğum sancısı olarak da düşünülebilir. Çünkü yazdığı her bir yazısına son noktayı koyduğu anda ra-hatladığını, bize dizgiye götürmek için uzatırken belli belirsiz tebessümünden anlıyordum. Bazen yazının hemen akabinde “*Çay içelim.*” derdi.

Önceleri matbaaya dizilmek üzere götürülen yazılar Üstat'ın el yazısıyla idi. Yazısı güzeldi, hele ilk bir iki paragraftan sonra harf karakterlerine alışıldığından kolaylıkla okunurdu. Fakat dizgiden sonra gelen prova baskılarda çok tas-hih çıkıyor, matbaa da bunu el yazısıyla verilmesine bağlıyordu. Sonra yazılan her yazı daktilo edilerek verilmeye başlandı. Fakat teknil vermek istediğinden daktilo sayfalarını da okuyor ve onlar üzerinde düzeltmeler yapıyordu. Sonra gelen prova sayfaları biz okuyorduk. İş yükü fazla idi. Mükemmelen olmasını ister, tam bir disiplinle hareket eder aksayan yerlerde gerginliği bize yansırdı. Özellikle mizanpaj konusunda matbaa gevşek davranır istenilen ortaya çıkmazdı. Matbaa çalışanı inat eder yapmak istemezdi. Biz de gider dil döker istenilene yakın bir sayfa düzeni ortaya çıkardı. Üstat'ın istediği yapılamayacak bir şey değildi. Neticede her sayfanın bir kullanım alanı var. Ama matbaa çalışanı bilhassa sayfanın öbür sayfaya geçişlerinde önerdiği uygulamaları yapmak istemezdi. Böyle durumlarda kendi adıma bunalırdım. Sonunda olurdu fakat nice mücadeleden sonra. İşler ihmal edilmezdi fakat yoğunluktan unutulunanlar da olurdu. O zaman canı sıkılırdı. Onun canı sıkıldığı için ben de üzülürdüm. Her hafta yani her sayı benzer şeyleri yaşırdık.

(Devam edecek)